

PROBLEMET MED PEARL S. BUCKS PROBLEMATISKA POSITION

Reflektioner kring värdering och klassificering
av litteratur

av Annika Olsson

När Pearl S. Buck (1892–1973)¹ år 1938 fick Nobelpriset vid 46-års ålder var hon endast i början av sin litterära produktion.² Vid sin bortgång i början av 1970-talet hade hon, 81 år gammal, publicerat mer än 70 verk i ett stort antal genrer; 65 av böckerna klassades som bästsäljare, 15 av titlarna valdes ut till Book-of-the-Month-Club.³ Hon var dessutom en av USA:s mest översatta författare och hade skrivit mängder av artiklar och föredrag, hade varit verksam som redaktör och översättare, samt hade under hela sin livstid varit politiskt och socialt engagerad. Utöver att verka som ambassadör mellan öst och väst (sina båda hemländer Kina och USA) var hon en stridbar och aktiv debattör i kvinnofrågan, i rasfrågan, och även i frågor som rörde funktionshindrade. Därtill startade hon 1949 USA:s första adoptionsbyrå för asiatisk-amerikanska barn: Welcome House.⁴

Det är med andra ord en ovanligt produktiv, aktiv, engagerad och ryktbar författare vi talar om; det har framhållits att hennes böcker totalt ändrade människors uppfattning om det kinesiska folket och hon har blivit kallad den mest inflytelserika västerlänningen som skrivit om

Kina sedan Marco Polo.⁵ Även den svenska bokmarknaden erövrades av Buck. Av hennes titlar är 46 översatta till svenska och finns listade i Libris. Flera av dem har dessutom utkommit i flera upplagor och utgåvor;⁶ hennes genombrottsroman *Den goda jorden* har utkommit i sju olika utgåvor mellan 1932 och 1983 samt som talbok 2006.⁷ Därtill är hon rikligt representerad på de svenska folkbiblioteken. Trots detta är bredden av hennes författarskap och gärning som intellektuell och aktivist dock näst intill bortglömd i dagens Sverige.⁸ En artikel i *Sydsvenska Dagbladet* publicerad i mars 2006 där Merete Mazzarella behandlar Buck har underrubriken »De bortglömda».⁹ Och som Elin Claeson uttrycker det i en omläsning av *Den goda jorden* i radions Kulturnytt ett år senare: »Men att hon skulle få det finaste priset av dem alla var, och är, omtvistat. Idag har hon epitet som 'inte värdig' och 'kiosklitteratur'.«¹⁰

De problem jag vill diskutera här har dock inte primärt att göra med att Buck är bortglömd, eller att hon gått från en prisad position till en ratad. Denna artikel fokuserar istället på problem med Buck som belyser viktiga faktorer i

och effekter av hur värdering och klassificering av litteratur och författare sker i det litterära fältet. Att värdera och placera i olika fack, system, genrer, historier tillhör det litterära fältets mest centrala verksamheter, även om det inte alltid synliggörs eller diskuteras explicit. Genom att följa en författare som Buck, som är gränsöverskridare både bokstavligt och bildligt och vars författarskap väcker extrema känslor (hon är den mest utskällda och uthängda Nobelpristagaren), synliggörs två viktiga problemområden: För det första vilken betydelse förment rena kategorier och tydliga gränser har i det dagliga görandet inom de system och praktiker som ordnar, värderar och undersöker litteratur. För det andra vilken funktion olika gemenskaper har och vilka värden som står på spel inom det litterära fältet. Det är frågor som är centrala i ett postkolonialt perspektiv och för litteraturvetenskapen som disciplin och som blir akut synliga i exemplet Buck.

Metoden jag använder är både litteratur-sociologisk och retorisk-diskursanalytisk och utgår från vad Carol Lee Bacchi valt att kalla för »What's the problem«. ¹¹ Kortfattat innebär det en textanalys som tar fasta på problembeskrivningar, dess premisser samt dess effekter. Trots att Bacchis metod främst använts för att analysera olika typer av policymaterial eller politiska texter vill jag hävda att den fungerar väl i en studie som denna. Dels för att den belyser centrala problem i texter genom att analysera deras funktionalitet, dels för att både Buck som författare och hennes författarskap ofta framställs som problematiskt.

Syftet med artikeln är med andra ord att problematisera problemen och belysa orsakerna till att Buck upplevs och framställs som problematiskt. ¹² För att avgränsa studien har jag valt att fokusera på två faktorer som är frekvent framställda som problematiska när Buck som författare och hennes litterära produktion diskuteras: hennes nationella tillhörighet och hennes Nobelpris. Jag avslutar med att diskutera vad exemplet Buck har att lära

litteraturvetenskapen som disciplin. ¹³ Denna artikel är en del i en större studie med arbetsnamnet *Vad är problemet med Pearl S. Buck? En studie av Buck som Kinakännare och intellektuell i Sverige*. ¹⁴

Problemet med Pearl S. Bucks tillhörighet

Ett av problemen med Pearl S. Buck är det som kan betecknas hennes dubbla tillhörighet. Född i USA som dotter till ett missionärspar kom hon att växa upp och i stort tillbringa sina första fyrtio år i Kina. ¹⁵ Hon var tvåspråkig, talade och skrev både engelska och kinesiska, men hennes utbildning var engelsk/amerikansk och hon kom också, liksom sina föräldrar, att verka som missionär. ¹⁶ Som del av en missionärskultur i Kina levde hon ett privilegierat liv, men samtidigt tillhörde hon en synlig minoritet som genom att representera den västerländska imperialismen också i perioder utsattes för livsfara. ¹⁷

När hon lämnade Kina 1934 var hennes avsikt att återvända. Så blev aldrig fallet. Buck uppfattades av sitt andra hemland Kina som en folkets fiende och nekades resten av sitt liv inresetillstånd. Paradoxalt nog uppfattades hon även som en folkets fiende av sitt första hemland, USA, och var en av dem som FBI-chefen J. E. Hoover bevakade med lupp. ¹⁸ Samtidigt som detta var ett reellt problem för Buck under hennes livstid utgör den dubbla tillhörigheten grunden för hennes författarskap och gärning som intellektuell och aktivist. Inte bara som Kinaexpert och brygga mellan USA och Kina, väst och öst, utan även i diskussionen av samhällsproblem som jämställdhet, rasism, synen på funktionshindrade tar hon avstamp i den dubbla tillhörigheten. Hon är rösten som talar både inifrån och utifrån samtidigt.

Det betonas också i motiveringen till hennes Nobelpris. Bucks funktion som förmedlare av för västvärlden mindre kända världar är central

både i motiveringen till varför hon får priset och i rapporteringen kring priset och henne som författare. Hon blir direkt framlyft som en brygga mellan öst och väst. Det är också en position hon tydligt eftersträvar och talar och agerar utifrån. Att hon som tema för sin Nobelföreläsning väljer den kinesiska romanen och inte den amerikanska är alltså följdriktigt.¹⁹ Dock, och det är betydelsefullt, har hon genom sitt amerikanska medborgarskap, sin religiösa bakgrund och tillhörighet, sin utbildning och inte minst sin hudfärg en möjlighet att göra detta utan att hota den dominerande ordningen.²⁰

Enligt rådande klassifikatoriska principer är Buck självklart en amerikansk författare. Eftersom hon är amerikansk medborgare och den amerikanska bokmarknaden är hennes hemmamarknad blir hon inplacerad i USA:s litterära historia, lanseras och läses som en amerikansk författare. Samtidigt är det i ett annat perspektiv möjligt att påstå att hennes författarskap och texter eftersträvar att fungera, men också betraktas, som kontaktzoner i den betydelse Mary-Louise Pratt ger begreppet: en zon för möten mellan kulturer som tidigare var separata.²¹ Hon beskrivs ju som en »brygga« mellan skilda världar. Denna funktion som i princip är överkommunicerad i den mediala berättelsen om Buck är dock osynliggjord inom och genom de system som används i det litterära fältet. Kataloger, översiktsverk och kurser är oftast organiserade enligt en ordning baserad på nationell tillhörighet (eller språk). Författare som själva strävar efter dubbel tillhörighet finns det ingen självklar plats för.

Betydelsen av Bucks dubbla tillhörighet undersöks utifrån olika perspektiv av Karen J. Leong i boken *The China Mystique* (2005) där Leong studerar hur populärkultur bidrog till att förändra bilden av Kina i USA under 1930- och 1940-talen. Hon analyserar framför allt vilken betydelse kön, ras och nation har i den amerikanska orientalistiska diskursen och vilken funktion offentliga aktörer som Buck, Anna May Wong (framgångsrik skådespelare) och

Mayling Soong (hustrun till Chiang Kai-Shek) fyller i denna. Gemensamt för dessa kvinnor är det transnationella, att de har en självklar tillhörighet till både Kina och USA, och att de genom sina positioner i den amerikanska offentligheten får representera en ny bild av Kina: *the China mystique*. Enligt Leong är dock det mest betydelsefulla att den dubbla tillhörigheten inte enbart var den situation de som individer var inkastade i, utan att den utgjorde deras medvetna livsbana.²² Att befinna sig i detta mellanrum »allowed each woman to claim multiple affiliations and allegiances.«²³

Kvinnornas olika socioekonomiska och kulturella bakgrund gav dem olika erfarenheter, och de positionerade sig dessutom olika beroende på bakgrund och situation. Samtidigt gjorde de anspråk på att ha samma dubbla nationella tillhörighet och identitet. Detta medför att deras respektive berättelser utmanar betydelsen av kategorin »chinese-american«.²⁴ Deras strategi och agerande utmanar dock inte enbart en dominerande och ensidig syn på en specifik nationell tillhörighet och identitet utan bidrar till att utveckla uppfattningen av vad nationell tillhörighet och identitet är, kan och skulle kunna vara rent generellt. De synliggör att nationella identiteter är konstruktioner, men också att de är mångfacetterade, multipla och föränderliga.

Leongs studie understryker betydelsen av att diskutera författare som Buck i relation till nationellt identitetsskapande. Ett grundläggande skäl är att en så stor del av systemen och praktikerna inom fältet bygger på att litteraturer är avgränsade. Att de tillhör en tradition, ett språk, en kultur och en nation. En författare som Buck visar tydligt att så inte är fallet. Hon är en författare som har flera tillhörigheter (nationella, språkliga, kulturella) och som växlar mellan dem i sin funktion som författare och intellektuell. I hennes specifika fall är det relaterat till hennes målsättning att ha möjlighet att nå ut med sitt budskap och övertyga så många som möjligt. Oavsett skäl, för att tala med Gayatri

Spivak och Judith Butler, väcker en författare som Buck frågan: »Who sings the nation state?»²⁵ Genom Buck ges litteraturvetenskapen en möjlighet att ställa frågor kring vilken funktion litteratur och framför allt konstruktionerna av nationella och väl avgränsade litteraturer och litteraturhistorier har i och för nationalstaten. Men också hur klassifikatoriska gränser knutna till nationella gemenskaper påverkar litteraturvetenskapen som vetenskap och vår kunskap om litteratur. De problem som litteraturvetenskapen har med gränsöverskridande författare som Buck synliggör behovet av en ständigt pågående självreflexiv diskussion inom både disciplinen och ämnet. Dessutom understryks vikten av att fokusera litteraturvetenskapens funktion i konstruktionen av nationalstaten som nationell gemenskap.²⁶

En annan orsak är att författare som Buck synliggör den postkoloniala teorins grundläggande frågeställningar om orientalism och occidentalism. Som Leong betonar är det viktigt att understryka att relationen dem emellan skall ses som ett kontinuum. Det finns inga skarpa gränser, inga tydliga kriterier som avgör vad som *är* det ena eller det andra, utan det skiftar beroende på situation. Faktorer som tid och plats, som den postkoloniala teorin på ett avgörande vis synliggjort betydelsen av, är fundamentala här men också faktorer som kön, klass och sexualitet.²⁷

Buck utnyttjar också mycket medvetet sin position som kontaktzon för att nå ut med sitt budskap. Genom att strategiskt investera sitt ackumulerade sociala och kulturella kapital omvandlar hon sin position som författare till en position som intellektuell för att ha möjlighet att påverka. Samtidigt använder hon själva författarskapet i sin gärning för att diskutera frågor som berör ras/etnicitet, kön, sexualitet och klass. Hon tar upp frågeställningar och problem som är centrala än i dag. Hon är retoriskt skicklig genom att anpassa sig till den retoriska situationen och bygga sitt *ethos* i relation till denna: när det är viktigt att betona den

amerikanska anknytningen då lyfter hon fram denna, när det är viktigt att ha stark koppling till Kina då understryker hon detta.

Hennes strategiska flexibilitet diskuterar även Leong, som efterlyser fördjupad analys av hur olika identiteter blir extra betydelsefulla i vissa specifika kontexter. Jag vill formulera det på följande vis. Individier som Buck synliggör de möjligheter vi som människor har att överskrida vår situation. Genom att använda det faktum att vi både har rötter och fötter och utveckla en specifik kulturell kompetens kan vi nyttja vår potential att vara lika flytande som de subjekt den postmoderna teorin talar om.²⁸ Kulturer, av alla de slag, är däremot både mindre flexibla och mindre lyhörda, inte minst de vetenskapliga. Vår klassifikationsbaserade praktiks begränsande effekter och gränser visar sig tydligt genom exemplet Pearl S. Buck.

Problemet med Pearl S. Bucks Nobelpris

Det största problemet förknippat med författarskapet Pearl S. Buck är paradoxalt nog att hon 1938 fick Nobelpriset i litteratur.²⁹ Av alla författare som tilldelats Nobelpriset är Buck definitivt den mest omtvistade. Hennes Nobelpris väcker dessutom starka känslor och gör det relevant att fråga: Varför är det för många centrala aktörer ett så stort problem att Pearl S. Buck är Nobelpristagare?³⁰

Att något är problematiskt med Buck som Nobelpristagare framskyntar i presentationen på Nobelprisstiftelsens webbsida, som signalerar att det har att göra med hennes omfattande produktion: »Pearl Buck's works after 1938 are too many to mention».³¹ Att hennes författarskap omvärderats efter hon tilldelats priset är tydligt i *Nationalencyklopedins* omdöme: »Hennes senare romaner uppnådde inte samma episka bredd.»³² Enbart genom dessa två källor vet vi alltså att 1) Buck är en författare som

skrivit för många böcker (efter att hon fått priset) och 2) Buck är en författare som inte klarade av att leva upp till Nobelprisklass när hon väl tilldelats priset.

Men hur och varför fick då hon priset? Går man till Svenska Akademiens publicerade dokument står att läsa att Buck nominerades till priset av »herrar Bergman, Fogelqvist, Hedin och Schück« (akademiledamöterna Bo Bergman, Torsten Fogelqvist, Sven Hedin och Henrik Schück).³³ Där finns också information om att det var hennes första nominering,³⁴ och att hon konkurrerade om priset med 28 andra författare bland vilka återfinns kända namn som Margaret Mitchell (även hon föreslagen av Hedin), F.E. Sillanpää (som tilldelades priset 1939), Hermann Hesse (som tilldelades priset 1946) och Aldous Huxley.³⁵

Motiveringen för Nobelpriset löd: »för rika och äkta episka skildringar ur kinesiskt bondeliv och för biografiska mästerverk«. ³⁶ Akademien grundade sin bedömning framför allt på verken *The Good Earth* (1931), *Sons* (1932), och *A House Divided* (1935), som tillsammans bildar trilogin om familjen Wang, samt biografierna över hennes far och hennes mor: *Fighting Angel* och *The Exile* (båda 1936).³⁷

Utlåtandet som legat till grund för avgörandet och motiveringen betonar framför allt biografiernas betydelse, »författarinnans levnadsteckningar av sina föräldrar, missionärsparet i Kina«. ³⁸ Böckerna sägs ha »klassisk rang och däremot svarande utsikt till varaktigt liv, något som är sällsynt nog i samtida skönlitteratur. [...] Man må kalla verken för historia eller dikt, det väsentliga är att det blivit litterära mästerverk av. Det synes man kunna stanna vid som det för värderingen avgörande och tillräckliga.« ³⁹ Bucks romaner om »kinesiska bondeöden« konstateras ha »äktthet och rikedom i skildringen och sällsynt kunskap och insikt i en för västerländska läsare föga känd och mycket svårtillgänglig värld.« ⁴⁰ Det är en »upptäckarbragd«. ⁴¹

Akademiens beslut var dock inte enhälligt. Svenska Akademiens Nobelkommitté

kunde först inte uppnå enighet om vem som skulle tilldelas priset (vilket inte är ovanligt): »Herrar Hammarskjöld, Böök och Hallström, anbefalldes till denna plats den flamländske författaren Stijn Streuvels. Herr Fogelqvist, som bifogar särskilt yttrande, röstade för den amerikanska författarinnan Pearl Buck, medan Herr Österling ville ge den tysk-schweiziske författaren Hermann Hesse företräde framför årets övriga föreslagna.« ⁴² Akademien beslutade dock den 10 november att ge Nobelpriset till Buck. Enligt Richard Wires, som studerat vilka som fått priset under 1900-talet och varför, var det Sven Hedin och Selma Lagerlöfs röster som avgjorde och fick Akademien att fatta ett av sina, enligt honom, »worst decisions«. ⁴³

Ordförande i Nobelkommittén vid den här tiden var Per Hallström. Det är även han som författat sakkunnigutlåtandet jag citerade ovan till grund för Akademiens beslut. ⁴⁴ I sitt tal till pristagaren utvecklar han resonemangen och betonar att Akademien genom sitt val av pristagare agerar i enlighet med Nobels vilja:

By awarding this year's Prize to Pearl Buck for the notable works which pave the way to a human sympathy passing over widely separated racial boundaries and for the studies of human ideals which are a great and living art of portraiture, the Swedish Academy feels that it acts in harmony and accord with the aim of Alfred Nobel's dreams for the future. ⁴⁵

I motiveringarna understryks tre viktiga aspekter: För det första att Bucks verk gett oss inblickar i världar på ett vis som berikar mänskligheten, och inte minst västerlänningar. För det andra att hon producerat extraordinära litterära verk. För det tredje att hennes författarskap följer Alfred Nobels riktlinjer. Enligt Nobels testamente skulle priset delas ut till 1) »dem, som [...] hafva gjort mänskligheten den största nytta. (2) Under det förlupne året. (3) Intet afseende fästes vid något slags nationalitetstillhörighet. (4) Den, som inom litteraturen har producerat det utmärktaste. (5) I idealisk riktning.« ⁴⁶ Förklaringen till varför Akademien valt Buck

som pristagare ligger också i linje med hur prismotiveringarna sett ut genom åren. Allén och Espmark konstaterar att det vanligaste elementet »är en referens till pristagarens hembygd, hemland eller kulturområde«. ⁴⁷ Det näst vanligaste är att »pristagaren har behandlat allmängiltiga frågor om människans villkor.« ⁴⁸

Att det trots detta omedelbart uppstod en diskussion kring juryns val och Bucks lämplighet som pristagare är inget märkligt; hon är långt ifrån den enda författare som hamnat i denna korseld. Det som däremot är relevant att ta fasta på är det genomslag kritiken mot henne haft. En jämförelse av de korta omdömena indikerar att den viktigaste orsaken till att kritikerna har problem med Buck som Nobelpristagare är att hon uppfyller Nobels kriterier.

En stor del av striden inom Akademien har handlat om dessa kriterier, hur Nobels testamente ska tolkas. ⁴⁹ Som Allén och Espmark lyfter i sin genomgång av Nobelprisets historia är det främst det femte och sista kriteriet (i idealisk riktning) som vållat huvudbry, även om övriga punkter väckt diskussion. Vilka författare ska tilldelas priset, vilka ska anses värdiga och på vilka grunder – det har man stridit om. Problemet med Buck som Nobelpristagare ligger naturligtvis inte hos Buck, utan hos kritikerna. De vill inte tillhöra samma del av det litterära fältet som hon, och inte heller samma del som de ledamöter som tilldelade henne priset, och gör därför sitt yttersta för att markera distans. ⁵⁰ Detta avståndstagande lyfts också fram av Peter Conn. Han betonar att även de mest inbitna fiender kunde förenas i sitt förakt för Buck eftersom det var livsavgörande att ta avstånd från den litteratur och det författarskap Buck representerade:

Pearl's Asian subjects, her prose style, her gender, and her tremendous popularity offended virtually every one of the constituencies that divided up the literary 1930s. Marxists, Agrarians, Chicago formalists, New York intellectuals, literary nationalists, and New Humanists had little enough in common but they could all agree that Pearl Buck had no place in any of their creeds and canons. ⁵¹

Diskussionen kring Nobelpristagaren Buck och hennes författarskap synliggör ett flertal centrala problem relaterade till Nobelpriset. De viktigaste berör Svenska Akademiens funktion i konstruktionen av en ideal litteratur(kanon) och en ideal författare och hur dessa kanoniseringsprocesser fungerar. Historien om Buck visar att även Akademien består av människor med olika intressen och att detta påverkar valet av pristagare och därigenom också den litterära kanon. Det synliggör de intressen, maktkamper och strider som finns inom det litterära fältet och som konkretiseras genom Pierre Bourdieus förklaringsmodell och begreppsapparat. Att 1930-talet, av Allén och Espmark, utnämns till den period när Akademien hade den »vanlige läsaren« i fokus synliggör diskrepansen mellan den vanlige läsaren och den ideala läsaren, och inte minst Akademiens relation till den förstnämnda. ⁵² Att denna epok, där Akademien högst medvetet siktade på att minska avståndet mellan de två läsarna, av Allén och Espmark dessutom beskrivs som det »populistiskt anstrukna skedet« när man »rentav på fullt allvar« diskuterade Margaret Mitchells *Borta med vinden*, understryker allvaret i kritiken. ⁵³

Akademien kan inte förväntas belöna alla värdiga författare. Men, som Allén och Espmark formulerar det: »Vad Akademien inte kan kosta på sig är att ge priset till en mindre talang.« ⁵⁴ Det som står på spel är inte enbart den prestige-fyllda litteraturens värde, utan Nobelpriset och framför allt Akademien. Varumärket. Den tvekan som vid förra sekelskiftet fanns inom Akademien mot att bli »ett kosmopolitiskt litteraturtribunal« har bytts mot en ängslan att förlora denna position och tappa denna makt. ⁵⁵ Att därför Akademien själv inte har något problem med att värdera tidigare pristagare och döma ut dem som »mediokra« och inte värdiga är bara logiskt. ⁵⁶ Därför heter det i Alléns och Espmarks översikt att »Virginia Woolf skulle ha belönats i stället för Pearl Buck och så vidare.« ⁵⁷ I Espmarks *Det litterära Nobelpriset* får Buck också inkarnera idén om den minst

lämpade, Akademiens mest felaktiga beslut: »1938 års pris tillfaller Pearl Buck. Det är det mest iögonfallande valet av en författare med begränsat format men universell räckvidd. [...] Nu skall 1938 års akademi självfallet inte förebrås Pearls Bucks senare försyndelser; vi måste här hålla fast det årets horisont. Men det hela är utan tvivel ett hastverk.«⁵⁸ Och som Helmer Lång konstaterar: »Få nobelpristagare har varit mer kända av den stora allmänheten, få nobelpris har kritiserats så mycket som detta, vilket lär ha stört akademiledamöternas goda sömn alltmer efter hand som Pearl Buck gav ut fler och fler medelmåttiga romaner.«⁵⁹

Problemet med litteraturvetenskapens ensidighet

Som andra forskare framhållit tidigare, bland dem Becnel och Conn, behövs det inte vetenskapliga studier eller argument som placerar Pearl S. Buck bland de (high brow) författare som räknas som värdiga Nobelpristagare. Tvärtom ska Buck erkännas och studeras som den osannolikt framgångsrika (middle brow) och populära författare hon var; en som enligt språkbruket ovan skriver för den »vanlige läsaren« och som genomförde det hon satsade på: »which was both to make a living and a difference in a world through literature«.⁶⁰ Poängen med ett sådant angreppssätt är inte enbart att det ger ny kunskap om Buck, utan att det även utökar vårt vetande om litteratur, bokmarknad och läsare. Det handlar alltså om mer än hur en specifik författare beskrivs.

En viktig aspekt berör synen på vad ett författarskap innefattar och hur man uppnår en position som författare, något som givetvis skiftar. Becnel framhåller att Buck blev framgångsrik genom att vara en författare i tiden med en pragmatisk syn på själva författarskapet. Enligt

henne såg Buck författarskapet mer som ett medel, än ett mål i sig.⁶¹ Att även delar av den samtida läsekretsen uppfattat hennes författarskap på detta vis synliggörs i Alva Myrdals förord till den svenska upplagan av debattboken *Män och kvinnor*:

Pearl Buck har valt sina fronter. Hon har aldrig hört till de författare, som berömmar sig av att deras konst är självändamål. I allt hon skrivit, hur skönt litterärt det än varit, har budskapet alltid varit ännu viktigare än formen och skildringen. Mycket oförbehållsamt har hon skrivit med en tendens i »idealistisk riktning«, som Nobelpriset också sätter som villkor.⁶²

Det slags litteratur Alva Myrdal beskriver ovan, en litteratur med ett tydligt socialt budskap som ger lärdom, är precis den litteratur som Bucks målgrupp, den växande amerikanska medelklassen, efterfrågade. Böcker skulle både ge kunskap och bjuda in till ett engagerande samtal. Att Buck fick med sammanlagt 15 titlar i den amerikanska bokmarknadsinstitutionen the-Book-of-the-Month-Club är mot denna bakgrund ingen slump.⁶³ Eftersom stommen i bokklubbens utgivning var böcker som kombinerade nytta med nöje skall det snarare ses som ett utslag av Bucks medvetna interagerande med och utnyttjande av det medelklassbegär som Janice Radway menar präglar denna bokklubb.⁶⁴ Becnel formulerar det på följande vis:

She was not writing to save their souls by way of righteous entertainment nor to dazzle and challenge their intellect by way of obtuse plots and prose; instead she tried to communicate with them about important social issues by way of interesting and accurately detailed stories.⁶⁵

Det finns dock en viktig reservation mot beskrivningen ovan att göra. Även om Buck kan ses som en pragmatisk författare med kontroll över sin författarpersona och med ett strategiskt agerande så har själva berättandet och uppgiften att vara författare en viktig roll i författarskapet. Hon vill sälja, men hon vill även undervisa genom att berätta. Det faktum

att hon med stolthet är en didaktisk författare (lärare) som vill ge kunskap om Kina genom sina böcker är essentiellt, inte minst därför att hennes böcker kritiserats hårt för att vara just ålderdomligt didaktiska.

I denna artikel har jag velat argumentera för att kritikens och även forskningens ensidiga fokus på det problematiska med Buck inneburit ett agerande som dels devalverat hennes författarskap och gärning som intellektuell, dels missat möjligheten att diskutera värden och institutioner som Buck utmanar: Nobelpriset, den västerländska litteraturkanon och författaren som intellektuell. Även om kritikens agerande kan ses som logiskt enligt de lagar som gäller i fältet är det ur ett forskningsperspektiv och för litteraturvetenskapen som disciplin bekymmersamt eftersom det bidrar till kunskapsluckor. Exemplet Buck synliggör det problematiska med en litteraturvetenskap som ensidigt fokuserar på det som inte uppfattas som problematiskt.

Något som skulle kunna beskrivas som de rena kategoriernas tyranni i kombination med

fältets dominerande logik ställer till med problem för litteraturvetenskapen och bidrar till att vi som forskare tappar eller väljer bort, inte upptäcker eller vägrar se, relevanta forskningsfrågor och vetenskapliga problem. Liksom Gayatri Spivak⁶⁶ och Rita Felski vill jag därför argumentera för en litteraturvetenskap som (liksom litteraturen och författarna) ständigt försöker överskrida, eller snarare flytta sina egna gränser i stället för att bevaka dem, och som öppnar för en vidgad förståelse av hur litteratur används. Visionen är ett vetenskapligt samtal där, som Felski uttrycker det: »aesthetic value is inseparable from use, but also that our engagements with texts are extraordinarily varied, complex, and often unpredictable in kind.«⁶⁷ Kanske är en omorganisering och omdefiniering av ämnet litteraturvetenskap som Nyström efterlyser i sin diskussion av litteraturvetenskapen i Sverige ett viktigt steg i en sådan riktning.⁶⁸ Om hans vision om »allmän och jämförande litteraturvetenskap« verkligen tillåter sig att vara allmän och jämförande.

1. Tack till Eva Hemmungs-Wirtén, Helena Wahlström och TFL:s anonyma granskare som gett värdefulla kommentarer och bidragit till att utveckla artikeln.
2. Pearl S. Buck var den första amerikanska kvinnliga författaren att tilldelas Nobelpriset och den fjärde kvinnliga författaren att tilldelas Nobelpriset efter Selma Lagerlöf (1909), Grazia Deledda (1926), Sigrid Undset (1928). Till dags dato har ytterligare åtta kvinnor tilldelats priset: Gabriela Mistral (1945), Nelly Sachs (1966), Nadime Gordimer (1991), Toni Morrison (1993), Wislawa Szymborska (1996), Elfriede Jelinek (2004), Doris Lessing (2007), Herta Müller (2009). Det innebär att av 106 pristagare är 12 kvinnor och 94 män.
3. All fakta rörande Pearl S. Bucks liv är om inget annat nämns hämtade från det som räknas som standardverket om Buck: Peter J. Conn, *Pearl S. Buck: a cultural biography*, Cambridge:

- Cambridge University Press, 1998 (1996).
4. Adoptionsorganisationen Welcome House är i dag en del av Pearl S. Buck International. <http://www.psb.org>. Tobias Hübinette arbetar på en studie som berör Buck och adoptionsfrågan.
5. Hans Hägerdal konstaterar i sin avhandling: »Inget annat enskilt verk, tror Colin Mackerras, influerade så mycket på kinabilden i 1900-talets första hälft.« I: Hans Hägerdal, *Väst om öst: Kinaforskning och kinasyn under 1800- och 1900-talen*, Lund: Lund university press, 1996, s. 42. Om Bucks betydelse för bilden av Kina se även Kang Liao, *Pearl S. Buck: A Cultural Bridge Across the Pacific*, Westport: Greenwood Press, 1997; Xiongya Gao, *Pearl S. Buck's Chinese Women Characters*, Selinsgrove, PA: Susquehanna UP, 2000; William L. Svelmoe, »The waning of the missionary impulse: the case of Pearl S. Buck«, i Daniel H. Bays & Grant Wacker (red.), *The foreign missionary*

- enterprise at home: explorations in American cultural history*, Tuscaloosa, AL: University of Alabama Press, 2003; Karen J. Leong, *The China mystique: Pearl S. Buck, Anna May Wong, Mayling Soong, and the transformation of American Orientalism*, Berkeley, Calif.: University of California Press, 2005; Yan Hai-ping, *Chinese women writers and the feminist imagination: 1905–1948*, New York: Routledge, 2006; Kim Becnel, »The Rise of Corporate Publishing and Its Effects on Authorship in Early Twentieth-Century America«, i William E Cain (red.), *Literary Criticism and Cultural Theory*, New York & London: Routledge, 2008.
6. Flera titlar har också ingått i serier som Bokklubben Svalan, Det bästas bokval samt Bonniers Folkbibliotek, serier som identifieras med ett populärt och säljande litterärt fält.
 7. *Den goda jorden: En kinesisk folklivsskildring*, Mariestad: Lars Hökerberg, 1932; *Den goda jorden: En kinesisk folklivsskildring*, Stockholm: Åhlén & Åkerlund, 1942; *Den goda jorden: En kinesisk folklivsskildring*, Stockholm: Tiden, 1946; *Den goda jorden: En kinesisk folklivsskildring*, Stockholm: Hökerberg, 1957 (Fanfärböckerna); *Den goda jorden: En kinesisk folklivsskildring*, Stockholm: Bonnier, 1970 (Bokklubben Svalan); *Den goda jorden: En kinesisk folklivsskildring*, Stockholm: Bonnier, 1975; *Den goda jorden: En kinesisk folklivsskildring*, Stockholm: Bonnier, 1983; *Den goda jorden: En kinesisk folklivsskildring* [Talbok (CD-R)], Lund: BTJ, 2006.
 8. Svensk forskning om Buck är i princip obefintlig. I Libris återfinns endast C. Vilh Jacobow-sky, »Det judiska i Pearl Bucks 'Pion'« i *Judisk tidskrift*, 1949:22; Alma Sundqvist, »'Den Goda jorden': och de kinesiska kvinnorna«, *Tidevarvet*, 1932:10; Johan Falck, »Litterärt kineseri« i *Tidevarvet* 1933:11.
 9. Merete Mazzarella, »De bortglömda«, *SDS*, 28/3 2006.
 10. Elin Claeson, »Elin Claeson om Pearl Buck«, Klassikern. Kulturradios nedslag i kulturhistorien, Sveriges Radio, 3/1 2007 samt 12/9 2009.
 11. Carol Lee Bacchi, *Women, policy and politics: the construction of policy problems*, London: SAGE, 1999.
 12. Peter Conns biografi undersöker också hur den amerikanska bilden av Buck förändrats. »How does a woman of this magnitude and range slip away from our national consciousness? She has not exactly disappeared. Rather, as one reader of an earlier draft of this book shrewdly put it, she has been 'hidden in plain sight', obscured beneath a caricature that belies her complexity and her achievement. She has become a durable, one-woman punch line, trapped in some version or other of the old joke, »If Pearl Buck is the answer, then what is the question?« Conn, *Pearl S. Buck*, 1998, s. xvii.
 13. Jag använder här ordet disciplin för att beteckna litteraturvetenskapen som ideell enhet, medan ordet ämne betecknar administrativ enhet. Min diskussion av disciplinen är en del av den tidigare diskussionen av litteraturvetenskapen. Se Esbjörn Nyström, »Litteraturvetenskapen i Sverige: Analys av en begreppsförvirring«, i *TFL*: 2010:1, s. 61–75. Se även Anders Ohlssons och Torbjörn Forslids, *Hamlet eller Hamilton: Litteraturvetenskapens problem och möjligheter*, Lund: Studentlitteratur, 2007 samt Hanne Lore-Andersson, *Doxa och debatt: litteraturvetenskap runt sekelskiftet 2000*, Göteborg: Makadam, 2008.
 14. Denna artikel är skriven inom ett projekt som fått ekonomiskt stöd av Birgit och Gad Rausings Stiftelse för Humanistisk forskning 2008. Projektet syftar till att studera den amerikanska författaren och Nobelpristagaren Pearl S. Bucks författarskap och gärning som Kinakännare i en svensk kontext med internationella jämförelser. Delar av artikeln har presenterats som paper. Dels i ett nätverk kring översättning på workshoparna *Litteratur i rörelse. Utomeuropeisk litteratur i svensk översättning* 2008 samt *Litteratur från fjärran. Afrika, Latinamerika och Asien på svenska* 2006, dels på konferensen *Gender and Citizenship In a Multicultural Context. 6th European Gender Research Conference*, University of Łódź, Poland 2006 samt *From Orientalism to Postcoloniality. A Conference at Södertörn University College*, Stockholm, Sweden 2006.
 15. Det fanns också svenska missionärer i Kina vid denna tid. Om svenska Kinamissionärens berättelser se Anna Maria Claessons avhandling *Kinesernas vänner: en analys av missionens berättelser som ideologi och utopi*, Jönköping: Jönköpings läns museum, 2001.

16. Mellan 1911–1914 studerade hon vid Randolph-Macon Woman's College, i Lynchburg, Virginia. Detta college grundades 1891 som ett kvinnligt college. Först 2007 öppnades skolan för män, blev ett coed och tog då namnet Randolph College. <http://www.randolphcollege.edu>.
17. Senare i livet skulle hon rikta djup kritik mot missionen. Om Pearl S. Bucks komplicerade relation till missionen, se Grant Wacker, »Pearl S. Buck and the Waning of the Missionary Impulse«, i *Church History*, Vol. 72, No. 4 (Dec., 2003), ss. 852–874.
18. Enligt Conn innefattar Bucks fil på FBI, som öppnades 1937, mer än 300 sidor. Se Conn *Pearl S. Buck*, 1998, s. xvi.
19. Pearl S. Buck talar den 12 december 1938 utifrån titeln »The Chinese Novel«, http://nobelprize.org/nobel_prizes/literature/laureates/1938/buck-lecture.html.
20. För att anknyta till min egen avhandling kan man säga att Buck ger röst, en accepterad och väl bekant position inom det litterära fältet. Se Annika Olsson, *Att ge den andra sidan röst*, Stockholm: Atlas, 2004 (omarbetad version av diss.).
21. Mary-Louise Pratt, *Imperial Eyes: Travel Writing and Transculturation*, London & New York: Routledge, 1992, s. 6 f.
22. Leong, *The China Mystique*, 2005, s. 2.
23. *Ibid.*, s. 157.
24. *Ibid.*, s. 162.
25. Judith Butler & Gayatri Chakravorty Spivak, *Who sings the Nation-state? Language, Politics, Belonging*, New York: Seagulls Books, 2007.
26. Ett exempel på sådan forskning är exempelvis den artikel där Per-Erik Ljung undersöker litteraturhistorier i relation till nationalstaten och betonar att framväxten av litteraturhistorier är direkt relaterade till nationella pedagogiska behov. Per Erik Ljung, »Inventing Traditions: A Comparative Perspective on the Writing of Literary History«, i *Literary History: Towards a Global Perspective*, Volume 3, Berlin & New York: Walter de Gruyter, 2006, s. 30–66. Den litteraturhistoria artikeln ingår i år i sig ett betydelsefullt försök att problematisera det etablerade sättet att skriva litteraturhistoria på genom att anlägga ett globalt perspektiv: *Literary History: Towards a Global Perspective*, volume 4, Berlin and New York: Walter de Gruyter, 2006.
27. Dessa frågor och inte minst gränslandets betydelse står även i centrum för den teoretiska inriktning och litteratur som kallas för »chicana feminism« med kända företrädare som Gloria Anzaldua och Cherrie Moraga. Se ex. Kristin Trans uppsats på påbyggnadsnivå, »Chicana feminism – multibla förtryck, hybrid subjektivitet, och gränsland i Cherrie Moragas Loving in the war years och Gloria Anzalduas Borderlands/La frontera«, Centrum för genusstudier, Stockholms universitet, 2008.
28. Se exempelvis de resonemang Thomas Hylland Eriksen för i *Rötter och fötter: identitet i en föränderlig tid*, Nora: Nya Doxa, 2004.
29. Se Conn, *Pearl S. Buck*, 1998.
30. Det finns intressant pågående forskning kring Nobelpriset inom projektet »Det särskilda uppdraget. Nobelpriset och den litterära kulturen« där bl.a. Anna Gunder studerar Nobeffecten.
31. »Pearl Buck, Biography«, http://nobelprize.org/nobel_prizes/literature/laureates/1938/buck-bio.html.
32. »Pearl Buck«, http://www.ne.se/pearl-buck?i_h_word=pearl+s+buck.
33. *Nobelpriset i litteratur: nomineringar och utlåtanden 1901–1950. Del II: 1921–1950*, Svenska Akademiens handlingar tjugonionde delen 2001, Stockholm: Svenska Akademien, 2001, s. 279.
34. »Nobelpriset i litteratur: nomineringar och utlåtanden 1901–1950«, http://www.svenskaakademien.se/web/Nomineringar_och_utlatanden.aspx.
35. Nobelpriset i litteratur, 2001, s. 279 ff.
36. »Nobelpriset i litteratur: pristagarna«, <http://www.svenskaakademien.se/web/Pristagarna.aspx>.
37. *Sönerna* (1932), *Wang Lungs barnbarn* (1935), *Kämpande ängel* (1937), *I fjärran land* (1938).
38. *Nobelpriset i litteratur*, 2001, s. 284.
39. *Ibid.*, s. 284 f.
40. *Ibid.*, s. 284.
41. Mot bakgrund av att upptäcksresanden Sven Hedin är en av de som nominerat Pearl Buck är denna formulering extra intressant. *Nobelpriset i litteratur*, 2001, s. 284.
42. *Nobelpriset i litteratur*, 2001, s. 291.
43. Richard Wires, *The Politics of the Nobel Prize in Literature: how the Laureates were Selected, 1901-2007*, Lewiston, Queenstown, Lampeter: The Edwin Mellen Press, 2008, s. 111.

44. *Nobelpriset i litteratur*, 2001, s. 453.
45. Per Hallström, *Presentation Speech*, December 10, 1938. http://nobelprize.org/nobel_prizes/literature/laureates/1938/press.html.
46. Sture Allén & Kjell Espmark, *Nobelpriset i litteratur: en introduktion*, andra upplagan, Stockholm: Svenska Akademien, 2006, s. 6.
47. *Ibid.*, s. 14.
48. *Ibid.*, s. 15.
49. Diskussionen kring Alfred Nobels testamente och vilja inleddes direkt efter hans död, och berörde också den grundläggande frågan vilken akademi Nobel syftade på. Här finns inte utrymme att närmare redogöra för denna fråga. För en inblick i detta och i den Svenska Akademiens reaktioner och diskussioner kring huruvida man skulle acceptera att vara förvaltare av donationen, se Henrik Schück, *Svenska Akademiens historia: på akademiens uppdrag. VII. Interregnum. De sista femtio åren*, Stockholm: Norstedt & Söners förlag, 1939, s. 508-551. Se även Kjell Espmark, *Det litterära Nobelpriset: principer och värderingar bakom beslutet*, Svenska Akademiens handlingar från år 1986. Sjunde delen. Stockholm: Norstedts, 1986; Bo Svensén, *Svenska Akademien från Gustaf III till våra dagar*, Svenska Akademien, Stockholm: Norstedts, 1998, s. 113-144.
50. Inte minst Akademiens under denna tid ständige sekreterare och ordförande i Nobelkommittén Per Hallström får sig en ordentligt stöp av slevven genom kritiken mot Akademiens inriktning under den aktuella perioden.
51. Conn, *Pearl S. Buck*, 1998, s. 210.
52. Allén & Espmark, *Nobelpriset i litteratur*, 2006, s. 27 ff. Se även Wires, *The Politics of the Nobel Prize in Literature*, 2008.
53. Allén & Espmark, *Nobelpriset i litteratur*, 2006, s. 28 f. Med anledning att Mitchell var föreslagen konstaterar Espmark lättat »Så illa gick det nu inte« i *Det litterära Nobelpriset*, 1986, s. 77.
54. Allén & Espmark, *Nobelpriset i litteratur*, 2006, s. 44.
55. *Ibid.*, s. 22.
56. Richard Wires konstaterar att Akademiens val de första fyra decennierna är en besvikelse, och betonar att Akademien själv vid upprepade tillfällen lyft fram att det trots allt är ett dugligt testamente de lämnar efter sig. Wires, *The Politics of the Nobel Prize in Literature*, 2008, s. 238 f. Wires själv avslutar dock sin studie med att inte ge Akademien ett godkännande: han menar att priset inte lever upp till den standard priset borde hålla (s. 247).
57. Allén & Espmark, *Nobelpriset i litteratur*, 2006, s. 45.
58. Espmark, *Det litterära Nobelpriset*, 1986, s. 77. Se även Svensén, *Svenska Akademien från Gustaf III till våra dagar*, 1998, s. 135, samt Helmer Lång, *Hundra nobelpris i litteratur 1901-2001*, Stockholm/Stehag: Symposion, 2001, s. 25.
59. Lång, *Hundra nobelpris i litteratur 1901-2001*, 2001, s. 153.
60. Becnel, *The Rise of Corporate Publishing*, 2008, s. 82.
61. *Ibid.*, s. 88 ff.
62. Alva Myrdal, »Förord till svenska upplagan«, i *Män och kvinnor*, Pearl Buck, Stockholm: Bonniers, 1943, s. 5.
63. Becnel, *The Rise of Corporate Publishing*, 2008, s. 82.
64. Janice Radway, *A Feeling For books: The Book-of-the-Month-Club, Literary Taste and Middle-Class Desire*, Chapel Hill: University of North Carolina Press, 1997.
65. Becnel, *The Rise of Corporate Publishing*, 2008, s. 82.
66. Se exempelvis Gayatri Chakravorty Spivak, *Death of a Discipline*, New York: Columbia University Press, 2003; och hennes *Other Asias*, Malden MA & Oxford: Blackwell Publishing, 2008.
67. Rita Felski, *Uses of Literature*, Malden MA & Oxford: Blackwell Publishing, 2008, s. 7 f.
68. Nyström, »Litteraturvetenskapen i Sverige«, 2010, s. 71 f.

Nyckelord: Pearl S. Buck, Nobelpris, värdering, klassificering, västerländsk litteraturkanon, litteraturvetenskap

Keywords: Pearl S. Buck, Nobel Prize, valuation, classification, western canon, comparative literature

Summary

Positioning Pearl S. Buck: Thoughts on the Valuation and Classification of Literature

The position of American Nobel Laureate Pearl S. Buck (1892–1973) on the field of literary production is problematic. In her own lifetime she was an enormously successful writer and a well known intellectual, as well as a bridge between east (China) and west (US), but today she is either forgotten by literary history/critics, or known as the most infamous of all Nobel Prize winners: »the worst writer ever to receive the Prize.« This makes her a very interesting case study for an analysis which focuses on questions of valuation and classification of literature, especially from a postcolonial perspective. I argue that by studying Buck, and particularly the reasons why she is typically portrayed as such a problematic writer, we can learn about these important processes. Because Buck is a writer that crosses borders and claims multiple homes, her trajectory foregrounds the intimate relationship between literature, nation states, and identities. Her history also sheds light on the functions of the imaginary and real communities involved in the processes of valuation and classification of literature, not least the Swedish Academy.

Annika Olsson
Nationella sekretariatet för genusforskning
Göteborgs universitet
annika.olsson@genus.gu.se